

Administrația, și Tipografia
No. 235. Brașov, piața mare Nr. 30.
București, Administrația de presă și tipografie.
BIBLIOTECA de presă la Administrația în Brașov și la administrațiile din județele: în Viena: M. Duka, Heinrich Heide, Rudolf Mosse, A. Oppel; în Budapesta: A. V. Hildberg, Eckstein Bernat; în București: Agenția Hava, Societatea de Românie; în Hamburg: Karov & Lohmann.
Prețul inserțiilor: o serie de șase săptămâni pe o coloană de 30 linii și în urmă pentru o publicație. Publicări mai dese după ce s-a învoiașă.
Recunosc pe paginile a 3-a o linie 10 cr. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LIX.

„Gazeta” iese în ziua care di.
Abonamente pentru Austro-Ungarie:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumără la toate oficiile postale din țară și din afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov
Administrația, piața mare. Târgul Inului Nr. 30: etajul I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un esompiar 5 cr. v. a. seu 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiile sunt a se plăti înainte.

Nr. 235. Brașov, Joi 24 Octomvire (5 Noemvire) 1896.

Sinodul arhidieceșan gr. cat.

II.

N'am crescut cu „Utopia” lui Toma Morus, der nici nu fac parte dintre aceia, cari dic, că cu poporul nu se pôte face nimic, că e indolent și suspiționează pe cei ce voesc să-l învâșă. Și chiar așa să fiă, faptul ar putea esplica cu multele așteptări, cari nu i s'au implinit, în decursul cărora s'a putut răci; precum și cu aceea, că de multe ori a fost rășelat. Și apoi poporul evreesc n'a voit să ucidă cu pietri pe Moise, că a scos din robia Faraonilor? Moise însă nu l'a părășit, ci l'a condus înăuntru în apropierea pământului promisiunii.

Sunt de convingerea firmă, că rășu nu pôte califica poporul, decât numai acela, care nu și-a dat serioasă atenția de a-i cunoșce calitățile bune, și e docil, inteligent, și cu tendințe spre bine. Il poți forma, ca să ducă o viață conscientă, să se însușească pentru a fi sfânt și nobil nu numai în zile de sărbătoare, ci și în zile de lucru.

Știu, că are scăderi, și nici nu se mirare, când abia redeșteptat la nouă viață, a ajuns în era jidovesului materialism. Scăderile se pot mări emenda. Mijlocul capital de a-i îndeca defectele e clerul nostru. În el are încredere, el îl botăză, îl înmormențază. El îl pôte înălța (C. Sion: R. C. a. II. p. 2.)

E de lipsă așa der, să ținem cont de un așa factor important. S'el ajutăm la activitatea lui, să-l prețuim cu toții: inteligența laică și bisericească, puse la posturi mai înalte, recunoscând adevărul, că mai mult pôte face și mai mare merit are în viața noastră un preot, la care mulți se uită numai peste umăr, decât aceia, cari parurea sunt gata a vorbi și a face plăurii, nici-odată a pune osul. Cinsă, ce-i vom da-o preotului va fi un puternic impuls, ca tot mai mult și mai cu voe se conlucre la creșterea poporului.

Fapt e, că biserica și-a dat în toate timpurile silința, să și creșcă preoții inteligenți și devotați misiunii lor. Creșterea s'a efeptuit în seminar. Seminarul gr. cat. din Blașișu face a mers paralel cu alte facultăți. Nu voesc însă să mă ocup cu contingentul de inteligență, ce l'a dat, și nici cu nivoul, la care a fost educat. Constat, că tinerimea eșită de la acest seminar pôte emula cu toată tinerime eșită de la oră ce facultate; ăr în ce privesce însușirea și superiără.

Ca o dovadă despre acesta aminăsc, că prin 1892 am cetit în „Unirea” cum clericii din Blașișu s'au hotărât să postescă mai multe zile, ca să nu se le compete pentru carne, și să ofere „colectei crucerului”, prin să vină în ajutor independenții școlilor noastre, de altă parte abnegația lor se servescă de indemn și de totora. Vor fi cari vor rîde batjocuri și cetind acesta. Ii rog însă, să și facă aminte, că e un splendid esem-

plu de moralitate, pe care se înalță adevăratele caractere.

Mersul instrucțiunii și tratamentul clericilor în Seminar.

Sinodul viitor nu-și va uita să se intereseze și de mersul instrucțiunii și de tratamentul clericilor din acel seminar.

Referitor la instrucțiunea în obiectele principale puțin va avea de discutat. Numai la dreptul bisericesc, luându-se în considerare, că preoșimea în mare parte se pricepe puțin în „dreptul administrativ”, precum și în procedura penală și judecătorească, ar fi de dorit, ca să se compună un manual. orî manuale de felul acesta, cari să se propună, ca colegii principali, separat de dreptul bisericesc, ca astfel preotul în toate cașurile să știe cum să pucească și să nu-și plătescă necșința așa de scump, cum de fapt și-o plătesc cei mai mulți.

Ce privesce studiile profane: „Dreptul civil”, „Medicina” și „Economia”, luându-se în considerare importantul folos, ce-l trage preotul din cunoșcința lor, ar fi de dorit, ca să se propună în ziua-care an, să se oel puțin să se hotărască prin o comisiune de specialiști părțile mai însemnate, din cari să fiă obligator esamenul. Special ce atinge „Economia”, ar trebui să se schimbe metoda vechiă de-a preda economia rurală, ce rar obvine câte un oas, că nu e cunoscută ascultătorilor. Să se propună însă economia națională, care face cunoscut omului puterea și importanța productivității cu factorii ei; circulația cu mijlocele, ce-o face așa repede și lesnicioasă: banii, credit, comerț și comunicațiune: principiile despre venit și consum.

Simțul de pietate al clericilor, nu se prea crede, că se desvôltă în ei, fiind silința a sta în frig și de câte o oră pe pietrele catedralei, ci mai mult s'ar putea desvôlta în capela seminarială, ce se și află, numai oât nu ei o cercetăză, ci e destinată școlii de feteșe. La început, când școlă superiără de feteșe dispunea de puține inoapere în raport cu contingentul ascultătorilor, a fost lucru foarte înțelept, că s'a deosebit o sală din seminarul teologic și s'a dat de capela fetelor; astăzi când edificiul școlii de feteșe s'a mărit, ar fi cu drept, ca capela să li se predeș clericilor.

Încă ceva despre seminarul clerical. E lucru cunoscut, că privați și chiar și parlamentare au luat la desbatere cestiunea referitoare la prevederea ostașilor cu mâncare și diminișă. Resultatul e, că în cele mai multe state ostașii primesc mâncare și diminișă.

Teologii din Blașișu, deși se dic, că au înaintat în diferite rânduri rugări și reprezentățiuni, trebuie să se mulțumească cu două mâncări: prânș și cină. Dejun nu primesc. Și urmarea e, că toți bănișorii, ce-i au, îi sacrifică pentru dejun și nu-i pot folosi pentru procurarea de cărți, de cari au mare trebuință în viață, când pe lângă cea mai mare bunăvoință, cu greu și le mai pot procura.

Sunt cestiuni, cari, resolvele fiind după esigențele noastre și după pretensiunile fice, vor contribui mult, nu la frica de Seminar și de viața preoșească, ci la însușirea tinerimei pentru cariera această, care e spinosă în timpul de față, der e nobilă și măreță ca și scopul ei.

Frecventarea școlilor și salarisarea corpului didactic.

Sinodul ar trebui să cercce cauza, pentru ce în școlile normale (primare) din Blașișu, deși băiășii n'au să se teamă, că nu vor fi primiți în gimnasiu fiind și clasa I. gimn. paralelă, sunt frecventate de aproape numai 1/2 alăși băiășii, ca în anii precedenți?

În an. 1868/9 erau 171; în 1869/70 143; în 1870/71 134,..... în 1888/9 (în anul acesta didactru s'a urcat la fl. 3.25) 132; în 1889/90 (s'a urcat la fl. 4.25) 150,.... în 1891/2 194; în 1892/3 (didactru fl. 6 și de atunci n'au mai primit nici pâne) 189. În anul curent după datele statistice, ce le-a publicat „Unirea” în Septemvire anul curent, abia sunt 100 băiășii. La scăderea elevilor va fi contribuit și împrejurarea, că legea scolastică permite înscrierea în clasa primă gimn. și a băeșilor, cari au frecventat numai școlă populară. Pușini sunt însă în gimnasiu de aceia, cari au fost primiți pe baza progresului obșinut în școlile populare. Numărul acestora nu va completa nici-odată diferența de contingent, ce e acum și a celui ce a fost.

La totă întâmplarea va fi contribuit la micșorarea numărului elevilor și faptul, că în anul școl. 1892/3 s'a interdiș beneficiarea normelor cu pâne (șipi). Ar fi de dorit, ca la Sinod să se decidă restituirea școlilor normali în beneficiul de pâne ce l'au avut un șir lung de ani.

E un caz simptomatic, că câte un membru din corpul didactic dela gimnasiu din Blașișu își părășese catedra. Ce e cauza? Se dic, că salarisarea e necorespundeșă, ba chiar insuficientă. Adevărat, că suntem săraci și așa ori cine ar pute să țină cont de împrejurări și să privescă la cauza importantă ce-o servesc; der e drept și aceea, că în lipsele șilnice, cu cari face omul cunoscință, se desvôltă din ce în ce mai mult iubirea de sine și ai săi și se impretinesc cu principiile luptei pentru existență, care nu prea cunosc considerățiuni mai înalte.

Vor dic însă mulți din preoții noștri, că relativ profesorimea e salarisată cu mult mai bine, decum sunt dotați ei. Așa e, der numai la aparință. Mai ușor e traiul în comune cu o dotațiune de 300-400 fl., decât la orașe cu o dotațiune de 2 și 3 ori mai mare. — Tocmai de aceea luând membrii Sinodului în considerare daunele, ce pot să urmeze pentru gimnasiul din Blașișu și pentru cauza progresului nostru; luând în considerare pretensiunile, dela cari nu se pôte subtrage omul mai ales cel de oraș, precum și faptul, că profesorii sunt mai toți cu familie: să se ocupe cu regularea salarisărei profesorilor. Ca isvor ar pute să servi fundațiunea Iadoiană. (Va urma.)

Declarațiune-Protest,

în contra opririi întrunirilor române.

.....

Protestăm solemn în fața Țerei și a lumii culte în contra politiceii maghiare de duplicitate, care de-o parte ne reproșază de ce nu ne folosim de drepturile constituționale, ăr de altă parte ne despôie de aceste drepturi călcându-le în picior în modul cel mai crud și brutal;

Protestăm solemn în fața Țerei și a lumii culte în contra barbarilor încercări de-a ne desființa ca naționalitate;

Protestăm sărbătoreșce în contra atacului ce se face în mijlocul Europei civilizate asupra libertății cetățeneșce și naționale;

Protestăm și declarăm că n'mânia tuturor uneltirilor și a temerarelor atentate, ce se săvârșesc de către purtătorii actualei politice de stat ungureșce în contra naționalității române, noi membrii ei, alegători și nealegători, suntem firm hotărâți a ne implini până n sfârșit cu credință și fără șovăire sfânta datorid, ce ne-o impune, ca cetățeni și Români, lupta dreptă pentru existența și egala noastră îndreptățire națională!

Declarațiunea-Protest publicată în „Gazeta Transilvaniei” dela 18 (30) Octomvire a. c. nr. 230 a mai fost subscrisă de următorii:

- Din Brașov.
George Măciucă, Dumitru Banu, Vasile Cucu, George Loga Negru, Radu Loga Negru, Ștefan Pittiș.
Petrea Paiu, Drăgicș Ioan, George Bogdan, Oltea Ion, George Stroie, Nicolae Stroie.

Din Herman.

- Alexandru Dogariu alegător, George Kristolovan, Nicolai Bătrinu, George Goicea alegător, George Berariu.
Achim Toma alegător, Petru Biriș, George Vilcan, Aleose Bătrinu, Neculai Toma, Radu Popisteriu.
George N. Nan, Ioan Corbu, Ioan Krivăș jun., Ioan Krivăș sen., Ioan Popovici, Ioan Cerstolovan jun.
Ioan Toma alegător, Andreiș Popisteriu, Ioan Radu Thomi, Andreiș G. Nan, Iacof Pavel.
Ioan Nan, Toma Tomi, Ioan Nazariu, Ioan I. Pippu, Nicolai Stancu sen.
Silvestru Bersan, Radu Fatuleș, Vasile Coman, Ioan Cristolovan sen.
Andreiș Nan alegător, Neculai Popovici, Vasile Rucărianu, Constantin Mășar.

- Din Ghimbav:
Iosif Maximilian.
Din Tohannl nou:
Ilariu Plotogea, Ioan Eremie Ripea.
Din Șohodol:
George Babeș.

(Va urma.)

Umbra, ce-l persecută pe Banffy.

E interesant a vedé cum foile germane amice guvernului ungureșc caută să aplice pata ce, pe lângă totă cumetria și amiciția, o zăresc și ele în sórele victoriei electorale a cabinetului Banffy, o pată urită, care numai de bun augur nu pôte fi pentru el și Ungaria.

Etă ce scrie „Nationalzeitung” din Berlin dela 31 Oct., după ce con-

stată, că alegerile au asigurat domina „liberalilor“ în Ungaria și că Banffy se simte acuma bine în fotoliul său de ministru:

„O umbră aruncă ce e drept și acuma asupra strălucitei victorii electorale, *cesiunea naționalităților*. O parte a Sașilor ardeleni a aflat un *ore-care modus vivendi* cu guvernul, *dér Românii* și alte mici naționalități au fost decis *abstinența* dela alegeri. Acesta într'atâta nu e de neînțeles, încât legea electorală ungară prin formarea tendențioasă a cercurilor de alegere, prin arbitrarea scurtare a dreptului de alegere și prin aceea, că face posibile esecesele la alegeri, neîndreptătesc multe acele naționalități.

„Trebuie să admitem, că unitatea strinsă a statului ungar îi dă acestuia între marginele imperației, importanța unei tare redute într'o fortăreță, de altfel cam slabă, și că nu s'ar pute cugeta ceva mai stricaios pentru Austro-Ungaria, decât estinderea și asupra celeilalte părți a monarhiei contrastului dintre naționalități, cum este la ordinea zilei în Cisleitania, și a unei praxe guvernamentale, ce ar fi să se îndrepte după el.

Dér nu e permis ca unitatea să rămână pentru durată numai esteriură, basată pe silă, deore-ce față cu starea culturală și cu tăria naționalităților respective, nu *pote fi vorba de o simplă ignorare a lor*, și un guvern ungar nu numai mulțumit, că se află în posesiunea puterii, dér și precaut și prevădător nu se va pute retrace dela problema de-a apropia de acest regat naționalitățile diferite și prin legături morale. Acesta nu de mult a conces'o chiar și „Pester Lloyd“. (Am isprăvit'o! Putem să fim liniștiți de-acum! — nota Trad.) și astfel această cesiune va trebui să-i afe în viitorul program al lucrărilor guvernului liberal ungar, și încă nu cel din urmă.

S'au isprăvit toate așa-déră, căci au vorbit patrioții perciuinați dela „Pester Lloyd“, și-au aflat, că deun'ar fi rău ca guvernul Banffy să se gândească a ne lega pe noi naționalitățile și cu „legături morale“.

Cum va realiza guvernul problema această nu ne putem închipui mai ales când vedem, că acum întréga pressă independentă maghiară strigă în cor, că mulțămirea ce și-a câștigat'o ministru-președinte Banffy de a se afla în posesiunea puterii are să-o mulțămescă numai mijloacelor imorale forței și violenței brutale „cu care a procedat față cu toți“, chiar și față cu cei de sângele lui.

CRONICA POLITICĂ.

— 23 Octomvre.

Privitor la revelările prințului Bismark se depeșeză din Berlin, că oficiosul „Reichsanzeiger“ este imputernicit a declara, că numai bărbații de stat conducători au dreptul a hotări asupra timpului, când își pierde vr'un incident diplomatic secret caracterul său ca secret de stat. Toți cari au știut despre învoiala ruso germană dela 1890, au fost îndatorați a-o ține secret, deci nici Bismark n'avea dreptul să comită o astfel de indiscrețiune. Mai departe tot în Berlin se face din parte autoritativă declarațiunea, că respingerea renouării învoielei cu Rusia nu s'a hotărit numai din partea fostului cancelar Caprivi și a secretarului de stat Marschall, ci din partea unei *autorități și mai înalte*.

Din incidentul sosirii Țarului în Petersburg, acolo circulează o mulțime de faime sensaționale. Astfel se vorbește, că contele Woronzoff-Dașkoff va fi numit cancelar, ér ministerul de esterne va fi condus de Șişkin în calitate de „locuitor ministerial“. Mai încolo se dice, că în locul contelui Deljanow va fi numit ministru de culte și instrucțiune publică marele duce Constantin Constantinovici, care va introduce reforme mai mari. În fine se asigură, că între Țarul și între Sergei Alexandrovici,

guvernorul Mosevei, a încetat cu totul starea încordată de până acum.

Depeși sosite din New-York anunță, că șansele cele mai mari pentru a fi ales președinte al republicii, le are Mac Kinley. Sâmbăta trecută i-s'a arangiat o demonstrație imponentă, la care au luat parte 140.000 persoane, ér numărul privitorilor se urcă la milioane. Tote reuniunile de cântări și muzicele, 164 la numer, au luat parte la acea demonstrație și se dice, că insufletirea masselor era nedescriptibilă. Tot asemenea manifestațiunii, s'au arangiat pentru Mac Kinley și în Cincinnati, Pittsburg, Buffalo, San Francisco etc. până când pentru contra-candidatul Brian, se arată puțin interese.

Diarul „Neue Freie Presse“ primesce din Epir soirea, că guvernul turcesc urmăresce cu cea mai mare atențiune mișcările revoluționare de acolo, și mai ales de când s'a întâmplat o ciocnire sîngeră, în care Turcii au pierdut 28 vieți de om. Porturile sunt păzite în modul cel mai strict și Valiul neîncetat inspecționează. Afară de acesta aproape zilnic apare înaintea orașului Preveza un vapor de resbel turcesc, pentru ca să-i țină în respect pe insurgenți.

Diarul italian „Tribuna“ din Roma anunță, că ea se află în posesiunea unei scrisori din Etiopia, datată la 18 Octomvre, în care scrisore se asigură, că la 17 Oct. Italianii au raportat o mică învingere asupra lui Ras Mangascha, care înaintase până aproape de fortăreța Adikaje.

SCRIRILE ZILEI.

— 23 Octomvre.

Încă patru luni temniță și 500 fl. amendă. Din Clușiu ni-se comunică, că ieri s'a pertractat înaintea curții cu jurați de acolo un nou proces de pressă, ce a fost intentat „Foi Poporului“ din Sibiu pentru publicarea unei poezii intitulată „La Ardeal“, al căreia autor este învățătorul din România Remul Begnescu. În lipsa de față a autorului, care petrece în România, a fost acusat d-l Andrei Balteș, responsabil pentru Redacția. Acuzațiunea a susținut'o procurorul Gocs Jenő, care la urmă a propus 5 luni închisore ordinară și 500 fl. subtragere din cauțiunea foii. După vorbirea de apărare a d-lui adv. Dr. Ilea, jurații au adus verdictul, prin care *unanim* au declarat pe d-l Balteș vinovat pentru delictul „agitațiunei“ (§ 161 al. 2), ér tribunalul l'a osindit la 4 luni închisore ordinară, 500 fl. subtragere din cauțiune, *plătirea cheltuelilor de proces în suma de 26 fl. și publicarea în unguresce a sentinței în fruntea rsepectivei foi!* Veți bine, procurorul s'a declarat mulțumit cu sentința, apărătorul însă a insinuat recurs de nulitate.

O nouă foină pedagogică română va apăre cu începutul anului viitor la Arad. Noua foină va apăre în urma unei hotăriri a adunării generale a Reuniunii învățătorilor români gr. or. din stînga Mureșului, diecesa Aradului; ea va sta sub conducerea unui comitet de redacțiune, va apăre odată în săptămână și va costa 4 fl. la an, plătitibil în două rate semestrale anticipative. Președintele reuniunii, d-l Iuliu Vuia, într'un apel adresat tuturor învățătorilor, reuniunilor învățătoresci, autorităților și corporațiunilor confesionale ale noastre, cere a se insinua dinainte abonamentele la adresa d-sale în Banat-Comșul mare, cel mult până în 1 Dec. v. c. După cum se spune în acest apel, la noua foină pedagogică sunt angajați mai mulți bărbați distinși de școlă ca colaboratori, așa că ea promite a fi un bun diar pedagogic, înlocuind o lipsă adencă simțită la noi.

Cererea unui episcop. După cum anunță „Pesti Hirap“, episcopul rom. cat. Francisc Lőnhart din Alba-Iulia a înaintat o rugare la loc preanalt, ca din considerare față cu bătrânețele sale și starea lui

sanitară sdruncinată, să i-se numescă un coadjutor.

Bancnote false. În Ungaria de mędă-și s'au ivit în zilele din urmă în circulațiune număröse bancnote false de câte 5 și 10 fl. Imitația este atât de fidelă, încât, după cum se spune, chiar omeni esperți în cauză abia pot observa falsificația.

Inchiderea Expoziției din Budapasta. Eri a fost în mod oficial închisă faimösa expoziție „milenară“ dela Budapasta. Inchiderea s'a făcut fără multă paradă. Președintele expoziției Schmidt a vorbit întâi, rugând pe ministrul Daniel să închidă expoziția, ér acesta *cu plăcere* a și declarat'o de închisă. Măcar de ar fi declarat'o de închisă încă înainte de-a se fi deschis, căci atunci mulți Români ar fi scăpat de șicănări și persecuții, ér altora nu li-s'ar fi dat ocaziunea de a-și arăta slăbioiunea cătră nēmum lor...

La catastrofa vaporului „Albatros“. Din Pola se depeșeză, că căpitanul Mauler, comandantul vaporului „Albatros“, el cărui personal înainte cu câte-va luni fusese atacat și în mare parte măcelărit de cătră indigeni din Australia, la porunca directă a monarhului a sosit în Viena, ca în persoană să raporteze asupra nenorocitei expedițiunii științifice cu care fusese încredințat numitul vapor. Se asigură, că sëlbaticii din Australia, după-ce au prins pe cei mai mulți din membri expedițiunii și pe marinarii, cari îi însoțiau pe acestia, i-au spintecat, apoi i-au fierț și i-au mănecat.

Un consul destituit. Consulul din Budapasta al Statelor unite nordamericane, cu numele Mr. Hammond, înainte cu câte-va zile a fost destituit din postul său. Se asigură, că guvernul american numai în urma unor grave motive s'a induplecat a lua această măsură. Mr. Hammond a funcționat în calitate de consul timp de patru ani în Budapasta, și agendele sale vor fi conduse decamdată de vice-consulul Gerster.

Desore Munkacsy Mihaly, pictorul, cu care se fălesc atâta compatrioții noștri maghiari, diarul „Welt“ din Berlin aduce scireea sensațională, că el suferă de o bolă de nervi incurabilă, și deja a fost transportat într'un institut de cură din Paris. Societatea maghiară din Budapasta se dice, că e förte consternată în urma acestei sciri triste pentru „milenar“.

Liferare. Ministerul comun de resbel prin hărtia sa dela 22 Octomvre c. Nr. 1791, publică concurs pentru liferarea diferiților articoli de piele (încălțăminte, curele, etc.) necesare la îmbrăocăminte și echiparea armatei austro-ungară. Ofertele sunt a se înainta până în 17 Decemvre a. c. 12 ore din zi, la intendantura respectivului cerc, unde se află oferentul. Detailuri se pot căpăta la camera comercială din Brașov.

Disolvarea clubului agronist. „Keleti Értésitő“ împărtășesce, că fracțiunea lui Ugron, redusă acum la un minim, probabil va înceta de-a mai exista ca partid de sine stătător, și după-ce membri ei represintă un număr neînsemnat, nici nu va mai ține club separat. Economul clubului a și dispus, ca localitățile clubului să se dea altora în chiriă. Probabil că le vor închiria kossuthiști, la cari se vor alătura mai mulți membri din fracțiunea Ugron.

Apponyi vré să fiă sərbătorit. Din Jaszberény se depeșeză, că în adunarea de alături a comitetului central electoral, președintele alegerei Pethes raportă, că el a voit să predea în persoană contelui Apponyi mandatul de deputat al orașului Jaszberény, însă Apponyi declară că el *decamdată nu acceptu mandatul*, ci eventual va veni în altă zi la Jaszberény și va lua mandatul sərbătorește în primire.

Mituirii, presiuni și corupțiunii la alegeri.

Turda, 31 Oct. 1896.

On. D-le Redactor! Guvernul și în cercul nostru electoral și-a jucat mendrele mai altfel ca ori când mai înainte. Alegerea s'a făcut în 28 Oct. Candidat guvernamental a fost Dr. Papp Sámuel, ér kossuthist Papp Zoltán. Guvernamentalii cu săptămâni înainte de alegere mișcări toate petrite, ca să scotă pe candidatul lor. Adunat'au notărășii pe alegătorii din cercurile lor, îndopatu-i-au cu carne de die și capră, cu rachiu, bere și vin, și care a gustat odată din aceste otrave, era prin cum se prindeau în vechime cătănele cu funia. Ér cu trei zile înaintea alegerilor au adus miliția în abundență, husari și pedestrime, cu ajutorul cărora cutrierari și noptea toate comunele din jur și parte prin banii lui Iuda, parte prin amenințări, le succese sateliților guvernului a scotoi printre alegătorii români, asouși prin grajduri, pe la vecini, ba chiar și la möră din cheia Turzii, concentrând la Sindu, cu ajutorul miliției, la vre-o 50 alegători români — din trei Petriduri, Măcuș, Ciurila, Indol, Tur, Copandul și Cănuș deșert etc. — de unde după ce-i îndopară din nou, cam pe la 3 ore p. m. sub escorta miliției, puși în trăsuri și grăjiți ca să nu fugă, ajunseră în Turda la locul destinat, în frunte cu fisolgăbireni Turdei, ér în codă cu notarii din Sind și din Indol.

Aici, ca remușoarele conștiinței să li-le mai tämpesoă, îi îndopară din nou cu beuturi, așa că bietul alegător nu mai scia de sine ce face și unde se află, până ce trecură alegerile. De altă parte notarul din Sălcium, Pasca, veni tot oam atunci cu vre-o 76 trăsuri de alegători tot Mocaeni din munți.

Înainte de venirea Mocaenilor, se promitea alegătorilor români pentru un vot chiar și câte 50—100 fl.; după aceea vădându-se guvernamentalii în majoritate, prețurile sufletelor cumpărate varia între 5—20 fl. v. a. Spaima guvernamentalilor se produse prin svonul, ce se lățise în Turda, că Mocaenii noștri din munți, sătui până în gât de iubirea părintescului guvern, care li-a luat toate pădurile, vor rămâne acasă, ér unii vor veni ca să voteze pentru partidul kossuthist.

Opoziționalii din Turda, după ce au vădut, că forța și argintul nimicesce voiața, puseră placate prin toate stradela, la cari atrocitățile și barbarismele sèvresile de guvernamentalii sunt timbrate în modul cel mai aspru, arătându-se, cum căciunile sunt prefăcute în carcere, cum omeni fără cultură și fără nici un principiu sunt despoiați de voia lor liberă, mănăți fiind între baionete la alegeri, ca vitele la tērg. În urmă se provocă toți alegătorii să nu hesiteze, ci să-și dea votul pentru candidatul opozițional.

Zadarnice au fost însă toate încercările lor, căci guvernamentalii esiră cu majoritate de 137 voturi, date de nisce ci călbejite ale poporului român. Mai mare mi-a fost surprinderea vădend între aceste ci călbejite inteligenti, preoți și învățători români, cari nu s'au scărbit a-și vinda nēmum lor pentru câte-un os de capră. Numele acestor neomeni, cari au votat pentru guvernul ce ni-a răpit, sântenia cășătoriei din sanctuarul bisericeii, și a de gradat'o în bordeele cancelariilor notariale asemenea pașapörtelor pentru vitele mănate la tērg trebuie să le descoaperă, să se îngreșeze ei înșiși de faptele lor, său decă obrazul lor este atât de scorfășat, de nu pöte roși la crima trădării de neam, cel puțin să i scie tot Românul, că să se ferescă de ei ca de ucigă'l töca.

Neamintind pe renegatul călugăr Zor dai din Offenbaia, care tot-déuna a fost guvernamental, am observat pe preotul Găbudeanu din Filea, Vasiliu Pop din Săduc cu pene în pälării, asemenea cocșilor, păcat de prescure, ce-o primesc aceluși preot. Apoi pe Vasiliu Lucaci preot în Iara, pe Traian Vlassa proprietar în Indol

de protopop crescut cu prescură roșie și pe *Demetriu Cotinașu* învățator în Micuș și alți preoți netrebuioși de prin jur. Fost-au și judeii din toate comunele, apoi curatorul din Micuș *Nicolau Jozan* și *Ștefan* etc. din Ceanul deșert, *Medan* în Petridul superior, *Gaia Vasile* din Ștefan etc. etc. cari toți puteu rămâne acasă și să nu se facă toporiște la secuirea dușmanului, ridicată asupra nămolului nostru; și să fie răsplătită tradarea lor de neam și aceea, că i-a scuiat în față învățacei și oisămar, femeile, ba chiar și Țiganii din Turda.

Intre opoziționali am observat pe *Pătăceanu* preotul Copandului *Simeon* și preotul Turului și *Ioan Pesteanu* învățătorul din Sind. Aceștia, ca mai sanșii, votară contra guvernului. Mai observat-am între opoziționali și pe proprietarii din Sindu *Costan Mariș*, care prin simonia sa după „gulyás” jidovesc, fructifică cinstea fiilor săi, dintre cari unul buriere în România, altul teolog absolut „martir” în procesul Replioei.

Mai ridicul s'au purtat între toți preoții Copandului, care în Dumineca de 11 Oct. n., când și-a ținut Pop Sămu vorbirea program, a fost guvernamental până la 6 ore p. m.; de atunci încolo, în hotelul „Corona” din Turda ne mai dându-i nime, vin gratuit, se duse la hotelul „Vasile”. Aici „stângacii” credându-l că e spion și-l dea pe ușă, dăr reculegându-se în preotul, îl primiră în sinul lor și l-au îndesat cu vin; firesce, acestei dragoste nepăsătoare, ce ia premers faptul, că *Fereny Árpád* și consoții lui punându-l pe preot ingenunchi și ridicându-i trei degete în sus, l'au jurat, că va fi cu trup cu suflet „stângaci”, ba va căștiga pentru partidul lor și 100 de alegători.

Aușind despre acest fapt scârbos, și criminal, primarul Turdei *Velios Ödön* (guvernamental) scrisa numai decât notarului din Sindu, ca să se informeze de toate faptele preotului jurat în cărciumă. Cătoare zile înaintea alegerilor preotul dispărură din comună, dăr spre norocul său și ginerii nu l'au aflat, decât la ginerele din Micuș, de unde apoi nu l'au mai încercat.

Spre încheiere mai adaug, că este imposibil a descrie ura burgesiunii din Turda, față de partidul guvernamental. În arare-ori aude omul din gura lor *doar de a se înfrăți cu Românii*, pe cari anii trecuți i-au bombardat cu pietrii, numai să răstorne pe cei dela putere, cari atâtea răutăți au cauzat poporului agricultor și industrial. Spre ilustrarea acestei ură nedreptate observ, că îndată ce se anunță învingerea partidei guvernamentale, fluturările și strigătele sâlbaticie ale poporului nu mai aveau margini; husarii cutriezură piața mare și piața Kossuth, ce duce spre casa comitatensă; pedestrirea era gata de atac în ori-care moment; cu toate acestea ferestrele hotelului Central fură zdrobite de pietrele mulțimei vre-o 6 inși fură aruncați, dăr la strigătul sâlbatic al poporului și pentru încungiuirea vărsării de sânge, au fost liberați. Precum se știe, casele spanului încă erau să fie bombardate cu cartofi și ouă clooite, și spanul l'au și bombardat cu bălegi. Primarul *Velios* și altor guvernamentali li-e promisă bombardarea caselor și bătaia sâlbatică.

Alegătorii guvernamentali numai cu scoarta militară putură părăsi orașul, bombardat fiind de prin ogrăzi. Mocanii alegători se dăde, că după ce au trecut poarta Turdei ar fi primit și ei o ploaie de pietri, ca semn de „înfrățire” pentru viitor. Agitațiunea este așa de mare, încât, după ce militia părăsi Turda, în ziua următoare fu și adusă altă militia, cam vre-o 500 de ostași, tot pedestri, care acum sunt adăpostită în salele spațioase din etagiul hotelului Central, în casina maghiară și la poliție.

Pasivistul.

Ghimbav, în 22 Octomvre st. v. 1896.

Onorată Redacțiune! Astăzi s'a sărbătorit în comuna Ghimbav alegerea de de-

putat dietal al cercului de sus electoral al Comitatului Brașovului, pentru noul period de 5 ani.

Alegătorii din diversele comune, cari formeză acest cerc electoral, de estă dată se presentară în un număr nu tocmai așa de mare ca altădată, semn evident că Sașii bătâni (negri) nu aveau a se sfortia atâtea pentru reușirea candidatului lor guvernamental, știind a priori cum oă „verzii” se abțin dela votare la acăsta alegere, precum în realitate s'a și întâmplat rămânând pasivi în strictul înțeles al cuvântului și nepresentându-se la alegerea din cestiune.

Un contingent însemnat l'formau notarii, primarii, preoții și învățătorii sășescol din acest cerc.

Alegerea s'a făcut pre la 9 ore a. m. prin aclamare, aclamându-se ca deputat dietal, cel ales în anul trecut când cu alegerea suplimentară, adică avocatul din Brașov Dr. Karl Schmidt.

Românii au stat departe de acăsta alegere observând pasivitatea absolută.

Excepțiune a făcut un singur preot român cu numele *Ioan Marin* din Krisbav, carele se presentă la alegere cu câțiva unguri din aceea comună.

Se vede că remușcări de conștiință tot a avut în cât-va cinstitul părinte, căci înainte de alegere se duse la parohul local *Iosif Maximilian* invitându-l să ia parte activă la alegere, căci veđi dămine, dișe el că cu pasivitatea și așa nu o mai scótem la cale.

Blamagiul adică a voit d-lui să-l împartă cu părintele *Maximilian*, care hotărât îl respinse invitarea și căruia înainte de alegere cu câte-va minute, îi succese în fine al trage la o parte din șirul alegătorilor, așa că la cele două cuvântări ținute de deputatul ales, una în limba germană și alta în limba maghiară, nu a strigat nici hoch! nici éljen! arătându-se órecum pasiv.

Alegătorii după aclamarea deputatului lor se duseră să se ospăteze bine în cele două birturi ale comunei în sunetul muzicii sășescol. La tocană a luat însă parte activă și părintele *Marin*.

Intreb acum pre părintele *Marin*, oă frumos ia stat săși părăsescă turma, ei păstorul ei sufletesc, și conducătorul ei natural? Și să se facă de risul străinilor, să schimbe prescura pentru o tocană și să petrecă în acele momente cu cei străini de legea și nația lui, și străini în simțeminte față de el chiar.

Notez că pentru susținerea ordinii se presentă la alegere fisolgăbirul cu nu mai puțin de 12 gendarmi, ca și când veđi Dămine, Românii nu cum-va să o rupă într'o clipită cu pasivitatea și însoțiți cu Sașii „verzi” nu cum-va să-i conturbe și să le facă bătae de cap prea mare „Negrilor”.

—m—

Două toaste.

Etă toastul ridicat de Regele *Carol* al României, la prânzul de Vineri séra dela Palat:

„Majestatea Vóstră este al treilea Suveran al Serbiei, pe care am bucuria de a-L primi în Capitala României, ceea-ce dovedesce, oă de amicale și de constantă au fost tot-déuna relațiunile între Statele Nóstre. Visita Vóstră Sire, e o nouă confirmare a acestui fapt. Urez dăr, Majestatei Vóstre din inima bună-venire între Noi și esprim dorința oăldurosă ca cerul să bine-cuvinteze Domnia Vóstră și să proteje atăt pe Majestatea Vóstră cât și pe poporul sârbesc, pentru care Noi avem atâtea simpatie. Mulțumind fôrte sincer Majestatei Vóstre pentru amabila Sa vizită, ridic peharul în sănătate Majestatei Vóstre și pentru propășirea Regatului sârbesc. Să trăescă Majestatea Sa Regele *Alexandru* I.”

Regele *Alexandru* al Serbiei răspunse cu următorul toast:

„Sire! Sunt adăno mișcat de simțemintele, pe cari Majestatea Vóstră Le-a exprimat. Precum Majestatea Vóstră a binevoit să o spună, cele două țări ale Nóstre au fost tot-déuna unite prin legături de amicie sinceră și de comunitate de interese.

Urmând dăr acestor tradițiuni, am ținut să fac o vizită Majestatei Vóstre. Sunt fôrte fericit de a fi venit să Vă salut în acăstă frumoasă țără, și Vă mulțamesc din totă inima pentru primirea încântătoare și cordială, pe care Majestatea Vóstră a binevoit să mi-o facă, atăt în timpul călătoriei mele, cât și în Capitala României. Am ferma convingere și cea mai viuă dorință, oă raporturile de bună prietenie, cari ne unesc pe noi, precum și pe popórele nóstre, să devie necurmat din ce în ce mai solide și ferme, și animat de aceste simțeminte, beau în sănătatea Majestatei Sale Regelui *Carol* al României și pentru gloria și propășirea Domniei Sale!”

ULTIME SCIRI.

Budapesta, 3 Noemvre. Din incidentul închiderei espositiei, foile de aici fac repriviri asupra serbărilor milenare, constatând aprópe unanim, că s'au înșelat în așteptările lor. „M.-g.” constată, că serbările în total au fost lipsite de esență; din străinătate au venit mai puținii vizitatori de cum s'au așteptat; rezultatul expositiei a fost un deficit moral și material; s'a făcut o risipă grozavă, din care au profitat numai speculanții. În fine constată fôia maghiară, că toți se bucură, că au scăpat de serbările milenare, cari i-au făcut să simtă, că sunt fôrte sêraci. Va trece multă apă pe Dunăre, până se va mai arangia o espositiă regnicoloră în Budapesta.

Colonia, 3 Noemvre. Diarul „*Kölnische Zeitung*” e de părere, că revelările lui *Bismak* sunt îndreptate contra împăratului *Wilhelm*, și el le făcú în conștiința sigură, că nu va fi pedepsit. Nu se póte numi fapt eroic a ataca ómenii, cari nu se pot apăra.

București, 3 Noemvre. Regele *Alexandru* al Serbiei la început era hotărât să facă o călătorie în străinătate spre a se întâlni cu regina *Natalia* la Biaritz, dăr în fine și-a schimbat planul și a plecat la Belgrad.

Belgrad, 3 Noemvre. Regele *Alexandru* a sosit ađi în capitală, și a fost călduros primit de miniștri și autorități.

Literatură.

Nr. 27 al merițosei publicațiuni Bibliotecă de Popularizare, editura Samitea din Craiova cuprinde: *Schițe din California* de cunoscutul și originalul scriitor american *Bret-Harte*. Volumul cuprinde mai multe nuvele dintre cele mai bine scrise și mai interesante ale acestui autor, precedate de portretul său. Cu Nr. 28 „Biblioteca de Popularizare” își atrage un nou titlu de merit, prin aceea, că îmbrățișeză și literatura națională, publicând opere de valóre din autorii vechi și moderni. Începutul îl face cu nisce admirabile nuvele ale regr tatului poet și prosator oltén *Traian Demetrescu*.

In Institutul de editură *Ralian I. Samitea* din Craiova a apărut: *Istoria teatrului român*, de *Mihail N. Belador*, artist al Teatrului Național din Iași. Acest valoros și interesant op e împărțit în două părți, cuprinzând în partea primă istoricul dezvoltării teatrului român, ér în partea a doua repertoriul teatrului român. Un exemplar (120 pag) costă 1 leu și 50 bani.

In editura librăriei *Socec & Comp.* din București (Calea Victoriei 21) a apărut: *Povățitorul studiului limbii române* în clasele primare de *I. Manliu*, profesor de limba și literatura română la institutul pedagogic de institutore din București. Carte autorisată prin decisiune ministerială pentru usul învățătorilor și învățătoarelor, al institutorilor și institutóreleor, precum și pentru elevii și elevele școlólor normale de învățatori și învățătoare, de institutori și institutóre. Acest op e fôrte voluminos, cu-

prinzând 710 pagine de tipar compres și pe lângă aceea o interesantă prefață de 26 pagine. Eruditul autor a împărțit acăstă voluminosă lucrare în două părți: una teoretică, care este un fel de enciclopediă a învățământului limbii, fiind tratate în ea toate ramurile de învățământ ale limbei. În partea a doua se află un curs complet de lecțiuni practice. Un exemplar costă 6 lei.

Povestiri de *Petra-Petrescu* à 80 cr. francate. De vânzare la administrația noastră.

DIVERSE.

Pădurile Statelor-Unite. Suprafața totală a pădurilor Statelor-Unite este estimată la două milioane kilometre pătrate, adică 26. p. 100 din suprafață. Consumațiunea actuală se desface în modul următor pe un an: Lemne de lucru 140 milioane steri. Lemne pentru drumuri de fer 17 milioane steri. Lemne pentru cărbuni 7 mil. steri. Lemne pentru foc 504 mil. steri. Lemne pentru uzine 4 mil. steri. Consumațiunea totală atinge cam 680 milioane steri și se prevede că pădurile Statelor-Unite nu după mult timp vor fi insuficiente, având în vedere enorma consumațiune, mai ales cu modul de exploatare actuală și neprevăderea populațiunilor. Asemenea pierderea anuală cu incendiile de păduri este evaluată la mai mult de 60 milioane franci, și încă acăstă cifră a fost întrecută în câțiva ani. În 1894, de exemplu, astă cifră a fost atinsă numai de singurele state Minnesota și Wisconsin.

Tunul în serviciul muzicii. Cu ocazia festivităților date zilele trecute în Paris în onóra Țarului și a Țarinei s'a dat și o reprezentațiă de gală la operă. La intrare în sală, Suveranii au fost primiți cu imnul rusesc executat în mod grandios. Pentru a mări efectul, unele pasaje ale imnului erau însoțite de salve de tunuri, și pentru ca acestea să coincidă exact cu măsura muzicii, era întocmit un mecanism de transmisiune electrică, în cât prin atingerea unor clape se obținea desoacărea la timpul vroit a tunurilor. În acest scop fusese construite două mici tunuri și așezate în apropierea salei de spectacol.

„ALBINA” institut de credit și de economii. Filiala Brașov.

Conspectul operațiunilor în luna Octomvre 1896.

Intrate:

Numérar cu 1 Oct. 1896	fl. 12,496.29
Depunerii spre fructificare	„ 186,761.10
Cambii răsucupărate	„ 142,838.77
Conturi curente	„ 27,942.18
Imprumuturi pe efecte și alte imprumuturi	„ 27,860.80
Imprumuturi pe produse	„ 1950.-
Monetă	„ 71,77.97
Comisiuni, cupóne și efecte	„ 38,374.46
Interese și provisiuni	„ 15,268.46
Diverse	„ 5,411.45
Rimesse	„ 1,760.86
Bănci	„ 407,857.68
Devises	„ 23,800.-
	fl. 899,499.97

Esitate:

Depunerii spre fructificare	fl. 258,533.32
Cambii escomptate	„ 131,726.24
Conto curent	„ 33,749.35
Imprumuturi pe efecte și alte imprumuturi	„ 26,113.-
Imprumuturi pe produse	„ 1,590.-
Monetă	„ 6,046.18
Comisiuni, cupóne și efecte	„ 24,943.94
Interese și provisiuni	„ 888.72
Spese și salare	„ 2,062.66
Diverse	„ 3,992.35
Rimesse	„ 2,001.14
Bănci	„ 329,180.42
Devises	„ 71,400.-
Numérar cu 31 Oct. 1896	„ 7,272.65
	fl. 899,499.97

V. Bologa m. p. N. P. Petrescu m. p. dirigent. adjunct.

V. Úvegeș m. p. comptabil.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu**.

Redactor responsabil: **Gregoriu Maior**.

Cursul la bursa din Viena.

Din 3 Noembrie 1896.

Table with exchange rates for various currencies and commodities like gold, silver, and wheat.

Cursul pietei Braşov.

Din 4 Noembrie 1896.

Table with market prices for various goods such as flour, oil, and other commodities.

Maşini de cusut Wertheim cu împunsătură dublă. Cadou potrivit de Crăciun fabricat german de clasa primă.

Pentru casă şi meseriaşi liferez loco Viena în tota monarchia Austro-Ungară.

Table listing different models of sewing machines with their prices: Maşină de picior braţ înalt (1.35.50), Maşină de mână braţ înalt (1.31.50), Maşină cu corabinte rotunde (1.49.-).



Orî ce maşină, care în durată de 30 zile nu se va dovedi de bună, o primesc îndărăt pe spesele mele.

Preţul curant şi mostre cuate stau la dispoziţiă

Casa de export Maşini de cusut Louis Strauss, firma protocolată la tribunal comerc. Liferantul reuniunii a amploiaţilor de stat.

Wiena, IV., Margarethenstr. Nr. 12. 1100,2-5.

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei” la 5 cr. se pot cumpăra în librăria Nicolae Ciurcu.

Brassóvármegye alispánjától.

Sz. 16797—1896.

Hirdetmény.

Brassó vármegye törvényhatósági bizottságának folyó évi október hó 14-én tartott rendes közgyűlésében hozot határozata alapján ezennel közhírré teszem, hogy elhalt Strévoiu Miklós Brassó város I-ső választó kerület 3-ik alválasztó kerülete (Brassó külváros Bolgárszeg) által megválasztva volt törvényhatósági bizottsági tag helyének ezen kerület által leendő betöltése czéljából a választás 1896 évi november hó 23-ik napján a gőzfürdőnél lévő tornateremben megtartatik.

A választás kezdődik reggeli 9 órakor és végződik d. u. 4 órakor.

A választás vezetésére kiküldetett: elnökül: Soresku Octavian, helyettes elnökül Schmidt Vilmos.

Végül közhíre teszem, hogy a

választó jogosultaknak Brassó vármegye igazoló választmánya által összeállított névjegyzéke irodámban a hivatalos órák alatt folyó évi november hó 20-ik napjáig bárki által betekinthező.

Brassó, 1896 évi Okt. hó 31-én.

Dr. Jekel Frigyes, alispán.

1104,1-1.

De vëndare

fën pentru economii de

Se oferă pentru cumpărare a clăi de fën aflătoare în Poiana Braşovului. Oile pot fi ţinute peste erua la locul unde se află şi fënul. Cumpărarea se pöte face în condiţiuni foarte favorabile.

Pentru informaţiuni a se adresa la proprietarul D-l Ioan Stinghe Braşov (Scheiu) Strada Tocile Nr. 3 (vecinătatea a 4-a).

AVIS!

Prenumeratiunile la Gazeta Transilvaniei se pot face si prin ori si când dela 1-ma si 15 a fiă-cărei luni.

Domnii abonati să binevoiască a arăta în deosebi, când voiesca ca espedarea să li-se facă după stilul nou.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurit şi să arate şi posta ultimă.

Administraţ. „Gaz. Transilv.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Oct. 1896.

Large table showing train schedules for various routes including Budapest-Predal, Ghiriş-Turda, Copşa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraş, Simeria (Piski)-Hunedóra, Braşov-Zërneşti, Mureş-Mădăc-Bistriţa, Arad-Timişoara, Sibiu-Cisnădie, and Sighişoara-Odorheiu-săcuesc.

Notă: Orele însemnate în stânga staţiunilor sunt a se ceti de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. — Numerii încadraţi cu linii mai negre însemnăză orele de nopte.